

KUORONJOHTAJAN SOSIAALISET TAIDOT HARJOITUSTILANTEESSA

Markus Saarela

**Pedagoginen opinnäytetyö
Kesäkuu 2009**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Saarela, Markus	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö (5 op)	
	Sivumäärä 26	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Kuoronjohtajan sosiaaliset taidot harjoitustilanteessa		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja(t) Miettinen, Raija		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä pedagogisessa opinnäytetyössä tutkimuksen kohteena on kuoronjohtajan sosiaaliset taidot harjoitustilanteessa. Aineistonkeruumenetelmänä oli kyselylomake, joka teetettiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun kulttuurialalla (musiikki) huhtikuussa 2009. Vastaajat olivat pääosin kuoronjohdon opiskelijoita ja ammattilaisia. Vastaajia oli yhteensä 13.</p> <p>Kyselylomake pohjautui avoimiin kysymyksiin ja sen tarkoitus oli saada tietoa kuoronjohtajan sosiaalisista taidoista. Vastauksissa ilmeni, että kuoronjohtajan on kyettävä huomioimaan laulajat yksilöinä ja ryhmänä. Kuoronjohtaja on vastuussa kuoron yhteishengestä ja kuoroharjoituksissa vallitsevasta ilmapiiristä. Positiivinen ja rakentava palaute on tärkeä osa kuoroharjoituksia. Kuoronjohtajan on osattava kuunnella ja hänen on myös oltava selkeäsanainen. Kuoronjohtajan työssä sanattomalla vuorovaikutuksella on suuri merkitys musiikin ja muidenkin viestittävien asioiden ilmaisemisessa. Vastauksista ilmeni, että tehokkainta kuoronjohtajan sanatonta viestintää ovat ilmeet ja eleet. Tärkeänä nousi myös kuoronjohtajan käsien käyttö ja johtamistekniikka. Kuoronjohtajan odotetaan olevan avoin, innostunut ja positiivinen kaikkia kohtaan.</p> <p>Johtopäätöksenä todetaan, että on hyvä kun kuoronjohtaja tekee työtään omalla persoonallisella tavallaan eikä kopioiden muita. Toisten tekemisestä oppii, mutta sitäkin enemmän kuoronjohtajan tulisi hyödyntää omia vahvuuksiaan ja käyttää niitä kuoroa harjoituttaessa. Sosiaaliset taidot voivat myös kehittyä kun kuoronjohtaja työskentelee kuoronsa parissa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Kuoronjohtaja, sosiaaliset taidot		
Muut tiedot		

Author(s) Saarela, Markus	Type of Publication Diploma project (5 ECTS credits)	
	Pages 26	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Choir conductors social skills in the practise situation		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) Miettinen, Raija		
Assigned by		
Abstract The topic of this pedagogical theses is choir conductor's social skills in the practise situation. A questionnaire was used as a method and it was made in Jyväskylä University of Applied Sciences in cultural studies (music) in April 2009. Answerers were mainly choir conducting students and professional choir conductors. There were thirteen answers to the questionnaire. Questionnaire was based on open questions and its purpose was to get information of choir conductor's social skills. Answers revealed that the conductor has to notice singers as individuals and as a group. Choir conductor is reported to be responsible for the communal spirit of the choir and the atmosphere in the choir practises. It is also noted that it is important that the conductor gives positive and constructive feedback to the singers. The conductor has to be able to listen and to express oneself clearly. The responses stated that the conductor's nonverbal skills in expressing music and other things have great significance. The answers also indicated that facial expressions and gestures are the most effective nonverbal ways through which the conductor can communicate. In addition the use of hands and conducting technigues where considered important. The choir conductor is expected to be open, enthusiasted and positive to all. As a conclusion it is suggested that the choir conductor should do his / her work in personal way without copying others. One can learn from other conductors, but even more, one should profit from one's own strengths and use them in the practise situation. Social skills can also develop when choir conductor is working with the choir.		
Keywords choir conductor, social skills		
Miscellaneous		

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	5
2 KUORONJOHTAJAN ASENNE	6
3 KUORONJOHTAJAN SOSIAALISET TAIDOT.....	6
3.1 Sosiaalisen taidon määrittelyä.....	6
3.2 Sosiaalisten taitojen kehittyminen	7
3.3 Kommunikaatio.....	7
3.4 Sanallinen eli verbaali vuorovaikutus.....	8
3.5 Sanaton eli nonverbaali vuorovaikutus.....	9
4 KUORONJOHTAJAN SUHDE KUOROON	10
4.1 Kuoronjohtajan ja yksittäisen laulajan välinen vuorovaikutus.....	10
4.2 Kuoronjohtajan ja kuoron välinen vuorovaikutus	10
4.3 Ryhmän ohjaaminen.....	12
5 JÄMÄKKÄ KUORONJOHTAJA	12
5.1 Kuoronjohtajan pedagogiset taidot.....	13
5.2 Tavoitteellinen johtajuus.....	14
6 AINEISTONKERUUMENETELMÄNÄ KYSELYLOMAKE.....	15
6.1 Kyselylomake.....	15
6.2 Luotettavuus.....	17
7 KYSELYLOMAKKEEN VASTAUKSET KUORONJOHTAJAN SOSIAALISISTA TAIDOISTA.....	18
7.1 Kuoronjohtajan tärkeimpiä ominaisuuksia	18
7.2 Yksittäisen laulajan ja kuoron huomioiminen.....	19
7.3 Kommunikoiva kuoronjohtaja.....	20
7.4 Nonverbaalia eli sanatonta viestintää	20
7.5 Miellyttävän ilmapiirin luominen kuoroharjoituksiin.....	21
8 POHDINTA.....	22
LÄHTEET	24
Liite 1	25

1 JOHDANTO

Suomi on tunnettu taitavista kuoroista ja niiden ammattitaitoisista johtajistaan. Tällä hetkellä kuitenkin maassamme kuorolaulu ei ole enää niin suosittua kuin aikaisemmin. Aikaamme leimaa individuaalisuus, jossa itsenäinen tekeminen ja omat saavutukset nähdään arvokkaana. Kuorolaulussa vastaavasti on kyse yhdessä tekemisestä, jossa sosiaalisilla taidoilla ja yhteydellä on tärkeä merkitys. Kuorolaulu on saanut toki uudenlaista julkisuutta tv:ssä esitetyn Kuorosodan myötä. Jää nähtäväksi onko tällaisilla julkkistapahtumilla vaikutusta maamme kuorojen säilymiseen ja uusien syntymiseen.

Kuoro ei tule toimeen ilman johtajaa. Tässä pedagogisessa opinnäytetyössäni keskityn kuoronjohtajan sosiaalisten vuorovaikutustaitojen tärkeyteen kuoron harjoittamisessa. Kuoronjohtajan tärkeitä ominaisuuksia ja taitoja ovat myös musiikilliset taidot ja se miten hän johtaa kuoroaan esiintymistilanteessa. Tämä pedagoginen opinnäytetyö on kuitenkin niin suppea, että en keskity kuoronjohtajan kaikkiin ominaisuuksiin ja taitoihin. Sosiaaliin taitoihin liittyen sain lisä-aineistoa kyselylomakkeella. Tutkimustulokset osoittavat kuoronjohtajan sosiaalisten taitojen tärkeyttä kuoroa harjoittaessa. Aineistonkeruussa ilmeni teoriaosuutta tukevia ja osittain täydentäviä asioita. Pedagogisessa opinnäytetyössäni en kuitenkaan käsittele kuorolaisten välistä vuorovaikutusta vaan keskityn pelkästään kuoronjohtajan sosiaaliin taitoihin.

Aihe kiinnostaa minua paljon, koska olen opiskellut kuoronjohtoa ja johdan kuoroa, jossa laulajat ovat nuoria aikuisia. Haluan kehittyä kuoronjohtajana musiikillisesti, pedagogisesti ja johtamisteknisesti mutta myös sosiaalisten vuorovaikutustaitojen käyttäjänä. Joku on sanonut, että kuoronjohtajaksi synnyttään, mutta itse olen sitä mieltä, että omia ominaisuuksia ja taitojaan voi kehittää.

Ajattelen, että kuoronjohtajan työtä voi verrata hyvin myös opettajan työhön. Opinnäytetyössäni käytänkin lähteinä myös opettajille suunnattua materiaalia, koska kuoronjohtajille suunnattua kirjallisuutta sosiaaliin taitoihin liittyen on niukasti. Tästä syystä käytän tekstissäni kuoronjohtajasta toisinaan opettaja -nimitystä ja

kuorolaisiin vastaavasti viittaa oppilas -sanalla. Kuoronjohtaja on täten myös opettaja eli pedagogi.

2 KUORONJOHTAJAN ASENNE

Kuoronjohtajan omalla esimerkillä ja vireystilalla on tärkeä rooli heti harjoitusten alussa. Mikäli kuoronjohtaja kykenee harjoituttamaan kuoroaan positiivisessa ja kannustavassa ilmapiirissä, harjoitukset sujuvat hyvässä kuorohengessä. (Koistinen 2003, 104.) Myönteisen, iloisen, välittömän ja humoristillisen hengen luominen kuuluu osana kuoronjohtajan taitoja harjoitustilanteessa (Hela ym. 1958, 27) Mikäli kuoronjohtaja on itse innostunut työstään, hän tartuttaa samaa intoa kuorolaisiin ja saa palautteen välittömästi kuorolaisten positiivisena ja aktiivisena asenteena osallistua kuorotoimintaan. Kuoronjohtajan oma asennoituminen ja vireystila ovat tärkeää kuoroharjoituksissa. (Koistinen 2003, 104.) Raimo Paason mukaan, ”karismaattisen ja innostavan johtajan kuorossa pysytään vuosikymmenestä toiseen. Mutta jos haluaa kuoronsa kehittyvän, tarvitaan myös kykyä antaa ja vastaanottaa kritiikkiä. Tietämys äänentuoton mekanismeista pitäisi olla perusedellytys.” (Rondo 2/2008, 27.)

On hyvä käyttää erilaisia työtapoja, joihin opiskelija voi heittäytyä ja kokea olevansa aktiivinen osapuoli - opettajan rooli on olla ohjaava ja kontrolloiva (Pruuki 2008, 27). Kuoronjohtajan odotetaan kontrolloivan koko ajan instrumenttinsa eli kuoronsa sointia. Hänen on aistittava kuoronsa kunto ja ohjattava laulajia luonnolliseen ja monipuoliseen laulamiseen. (Koistinen 2003, 89.)

3 KUORONJOHTAJAN SOSIAALISET TAIDOT

3.1 Sosiaalisen taidon määrittelyä

Sosiaalisiksi taidoiksi kutsutaan sitä kun ihminen ryhtyy keskustelemaan toisten ihmisten kanssa ja rohkenee tekemään tuttavuutta ennestään tuntemattomienkin kanssa. Sosiaaliin taitoihin kuuluu mm. taito kuunnella, erilaisten ihmisten hyväksyminen ja yhteistyöhön ryhtyminen sekä sääntöjen noudattaminen. Sosiaalisia taitoja tarvitaan aina kun on sopeuduttava ryhmään. Kun ihminen omaa hyvät sosiaaliset vuorovaikutustaidot, hänen kanssakäyminen toisten ihmisten kanssa on

rakentavaa ja positiivista, näin ollen välttyään negatiivisilta seurauksilta. (Kauppila, 2006, 125.)

3.2 Sosiaalisten taitojen kehittyminen

Sosiaaliset taidot kehittyvät eri tavoin, mutta yleisesti ottaen ne kehittyvät aikaisemman kokemuksen ja opitun perusteella sekä omasta käyttäytymisestä saadun palautteen ansiosta (Kauppila 2006, 131).

Perhe, koulu ja ystävät ovat erityisen keskeisellä sijalla kun puhutaan sosiaalisten taitojen kehittymisestä. Sosiaaliset taidot ovat yhteistoimintataitoja, niin sanottuja sosiokognitiivisia taitoja eli ihmisten tiedollisia taitoja, joita käytetään tietoisesti sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa. Sosiopsykologiassa puhutaan interpersoonallisista taidoista, jolla tarkoitetaan ihmisten kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta. (Kauppila 2004, 19.)

Kauppilan mukaan syntymälahjana saadut sosiaaliset temperamentti- ja persoonallisuustaidot määräävät ihmisen yhteistyökyvyn organisaatioissa ja pienryhmissä. Ekstrovertilla eli ulospäin suuntautuneella on luonnollisempaa toimia ryhmässä kuin introvertilla eli sisäänpäin suuntautuneella. Molemmissa tapauksissa sosiaalisuus voi kuitenkin kehittyä erilaisten yhteisten kokemusten avulla. Kuitenkin Kauppila toteaa, että pääosin sosiaaliset taidot ovat opittuja taitoja. (2006, 23.)

3.3 Kommunikaatio

Sosiaalisiin taitoihin liittyy luonnollisesti myös kommunikaatio. On olemassa sanallista eli verbaalia ja sanatonta eli nonverbaalia viestintää. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeässä roolissa on tilanne ja paikka, jossa ollaan vuorovaikutuksessa eli toisin sanoen konteksti määrää ja ohjaa miten ihminen toimii ja asettaa sanansa. Sanattomaan viestintään kuuluvat muun muassa eleet ja ilmeet, jotka usein vaikuttavat enemmän kuin sanat. (Kauppila 2006, 19-20.) Kauppila esittelee kirjassaan tiivistetysti seitsemän tärkeää vuorovaikutustaitoa: ”keskustelutaidot, neuvottelutaidot, esiintymistaito, yhteistyö- ja yhteistoimintataidot, viestintätaidot, ryhmä- ja tiimityötaidot ja empatiataito” (2006, 24).

Tehokas ja ymmärrettävä kommunikaatio vaatii työtä, pelkkä laulaminen ja esimerkkien anto laulaen ei riitä sillä usein mielikuvat ja sanallinen ilmaisu tehostaa yhdessä laulamista ja kuoro löytää yhteisen - kuoronjohtajan vaatiman - tyylin laulaa. (Koistinen 2003, 89).

Kun puhutaan aikuiskuorosta, sosiaalisella vuorovaikutuksella on keskeinen rooli kuoroharjoituksissa. Kuorotoiminta on vuorovaikutusta kuoronjohtajan ja kuoron välillä. Kun kuoronjohtaja on itse innostunut työstään, hän saa myös kuorolaisensa innostumaan. Kuoronjohtaja saa välittömästi palautteen laulajilta, joka näkyy aktiivisuutena ja motivoituneisuutena kuoroharjoituksia kohtaan. Kuoronjohtajalta vaaditaan kuitenkin paljon, että kuorolaiset ovat innolla mukana. Kuorotoiminnassa on keskeisessä asemassa vuorovaikutus, jossa kuoronjohtajan monialaisella osaamisella on merkityksensä. Kuoronjohtajalta vaaditaan tiettyjä ominaisuuksia ja osaamista, jotka ovat Koistisen mukaan äänenkäytön opettaminen, sosiaaliset vuorovaikutustaidot, kuoronjohtajan persoonallisuus ja tietenkin hyvä suunnittelu harjoitusten eteenpäin viemisen vuoksi (Koistinen 2003, 104). Dahl kertoo kirjassaan, että kuoronjohtajan tärkeitä ominaisuuksia ovat musiikista tietäminen ja sen johtaminen, mutta ennen kaikkea taito kommunikoida kuorolle. Johtajan ja kuoron välille on muodostettava hyvä kommunikaatiosuhde. Hyvää kommunikaatiota voi oppia, se voi olla luonnostaan jollakin syntymälahjana, mutta pääasia on, että tiedostaa kommunikaation tärkeyden kuoronjohtajan työssä. (Dahl 2008, 123-124.) Kommunikointi voi olla sanatonta ja sanallista – sanatonta voi olla vaikkapa kuunteleminen, katsominen ja eläytyminen (Kauppila 2006, 136).

3.4 Sanallinen eli verbaali vuorovaikutus

Puhe on tavanomaisin tapa olla vuorovaikutuksessa. Jos ei olisi yhteistä kieltä, olisi keksittävä toiset tavat kommunikoida. Kun ilmaisemme jonkin asian tai ohjeen, tarvitaan viestin lähettäjä, välittäjä ja vastaanottaja. Sanallisin vuorovaikutustaidoin ihminen siirtää tietoa ja taitoa. Mikäli ihminen on selkeä puheessaan ja osaa luontevasti ilmaista asiansa kuulijoilleen, on kyseessä hyvä vuorovaikutustaito. Viestintätaito on vuorovaikutustaitoa, viestintätaito ei kuitenkaan itsessään ole sosiaalista taitoa sillä viestintää voidaan käyttää muutenkin kuin vain sosiaalisissa tilanteissa. Verbaalisessa vuorovaikutuksessa pitää muistaa se, että äänensävyllä, painotuksilla ja korostuksilla luodaan kuulijoihin vaikutus. Joskus jopa rivien välistä voi saada tietoon painavampia asioita kuin itse puhujan tarkoittamista tärkeistä

korostuksista. Puhuesssa valitaan tilanteeseen ja aiheeseen parhaiten sopivat sanat, jotta sanoma menisi parhaiten perille. Viestinnässä ei useinkaan ole olennaista mitä puhuja sanoo vaan miten hän sanottavansa sanoo. (Kauppila 2006, 25-27.) Opetustehtävässä on hyvä käyttää selkeää yleiskieltä ja kiinnittää huomiota, että ei käytä liikaa sivistyssanoja – suomenkieliset vastineet sivistyssanoille on parempi vaihtoehto. Puhenoiteen on myös kiinnitettävä huomio, että se ei ole liian nopea, eikä liian hidas. Puhetyyliin tulee helposti myös tilkesanoja tai fraaseja, (esimerkiksi hmm, no niin, elikkä, siispä, niinku, silleen...) jotka kannattaa karsia kunhan vaan huomaa niiden käyttämisen. (Pruuki 2008, 44-45.) Koistinen (2003, 89) kertoo kirjassaan kuinka kuoronjohtajan on kyettävä harjoitustilanteessa käyttämään sellaisia sanoja ja käsitteitä, jotka ovat helposti kaikkien ymmärrettävissä. Kuoronjohtajan käyttämät käsitteet eli sanallinen ilmaisu täytyy olla sellaista, että kuorolaiset ymmärtävät mitä johtaja haluaa kuoroltaan (Koistinen 2003, 89). Viestinnässä kulkee mukana myös oheisviestintä eli puheen yhteydessä näkyy ilmeistä, eleistä, äänensävyä ja persoonallisuudesta asian todellinen laita. Puhujan on syytä puhua elävästi ja pidettävä katsekontakti kohteeseensa. (Pruuki 2008, 45.)

3.5 Sanaton eli nonverbaali vuorovaikutus

Sosiaaliin taitoihin kuuluu olennaisena osana sanaton vuorovaikutus. Onkin väitetty, että sanaton viestintä on merkitykseltään ihmisen oikeaa ajattelua eli ihmisen eleet, ilmeet ja asennot kertoisivat enemmän kuin sanat. Olisi kuitenkin hyvä, että ihminen kykenisi olemaan yhdenmukainen sanattoman ja sanallisen viestinsä kanssa. Nonverbaali vuorovaikutus on siitä erikoinen kieli, että monet ilmeet ja eleet tarkoittavat samaa eri kulttuureissa. Ihmisen katse kertoo hänen tavoitteistaan, mielialoistaan ja tunteistaan. Silmiin katsominen viestittää aina jotain - se on avoimuuden ja rehellisyyden merkki. Samaan aikaan voi tapahtua sanallista ja sanatonta viestimistä. Ihminen, joka puheensa yhteydessä ilmaisee puhettaan käsin, vahvistaa ja säästää omaa ilmaisuaan. Opettajat käyttävät paljon käsiään kun he antavat ohjeita ja merkkejä jonkun asian ymmärtämiseksi. (Kauppila 2006, 33-37.)

Dahlin (2008, 143) mukaan ei ole väliä mitä sanot vaan se, miten sanottavasi sanot. Hän luettelee kuoronjohtajan tärkeinä nonverbaalisina vuorovaikutuskeinoina mm. kasvojen ilmeet, katsekontaktin, kehon ryhdin, käsien liikkeet, nopeat liikkeet, äänen voimakkuuden ja intonaation, puhenoiteuden ja karismaattisen luonteen. Dahl toteaa

myös, että kuoronjohtajan tärkeintä kommunikaatiota on sanatonta eli nonverbaalia viestintää.

4 KUORONJOHTAJAN SUHDE KUOROON

4.1 Kuoronjohtajan ja yksittäisen laulajan välinen vuorovaikutus

Kuoronjohtajan on kohdeltava jokaista laulajaa tasavertaisesti, ja luotava sellainen ilmapiiri, jossa jokainen yksittäinen laulaja on hyväksytty ja kuuluu tärkeänä osana kuoron kokonaisuutta (Koistinen 2003, 104). Koistinen muistuttaa, että kun kuoroon tulee uusi laulaja, hänet on tarpeellista ottaa lämpimästi vastaan. Parasta olisi, jos kuorosta löytyisi joku vanha kuorolainen, joka erityisesti opastaisi ja huomioisi uuden laulajan niin, että hän tuntisi olonsa kotoisaksi. (Koistinen 2003, 105.) Tapiola-kuoron johtaja Pasi Hyökki kommentoi, että jos hänen kuorossaan joku jää sivummalle, niin hänet huomioidaan ja otetaan joukkoon (Sulasol 5/2008, 10).

On tärkeää, että kuoroharjoitukset ovat mielekkäitä. Johtajan on pidettävä huoli, että kuorolaiset saavat onnistumisen kokemuksia ja kuoroharjoituksissa pysyy koko ajan eteenpäin tähtäävä tunnelma. Kuoronjohtajan pitää olla vaativa, mutta vaatimukset pitää osata osoittaa ketään loukkaamatta. (Hela ym. 1958. 123.)

Kuoronjohtajan tulee toimia harkiten, ettei ole ketään yksittäistä laulajaa kohtaan epätasa-arvoinen. Mikäli harjoituksissa ilmenee kritiikkiä jotain laulajaa kohtaan, johtajan tulee taidollisesti opastaa samaa äänialaa laulavaa joukkoa niin, että johtaja saa heidät laulamaan niin kuin haluaa. Vaikka kuorossa olisi epämusikaalisia laulajia, kuoronjohtajan tulee ohjata heitä kannustavilla ja virikkeitä antavilla tavoilla. Positiivisen palautteen anto kuuluu tärkeänä osana kuoroharjoitusta. (Hela ym. 1958, 27-29.)

4.2 Kuoronjohtajan ja kuoron välinen vuorovaikutus

Kontrolloiva ja käytännön neuvoja antava kuoronjohtaja pystyy vaatimaan kuoroltaan entistä enemmän ja kuoron yhteissointi paranee. Ääniharjoituksia valittaessa on mietittävä, mikä on tarkoituksenmukaisia ja sopii omalle kuorolle. Aina on syytä miettiä, miksi tietty ääniharjoitus tällä kertaa kuoroharjoitusten alussa. (Koistinen 2003, 105-106.)

Kuoronjohtajan ja kuoron välillä vallitsee vuorovaikutussuhde. Se millainen se on, on johtajan persoonasta ja toimintatavoista riippuvaista. Dahlin mukaan kuoro on aina ainutlaatuinen. Kun johtaja katsoo kuoroaan tarkemmin, hän näkee kuorolaisten kasvoiltaan samanlaisia ilmeitä ja ilmaisua kuin johtaja käyttää. Mikäli vuorovaikutus on toimivaa, kuoro ”hengittää” yhdessä johtajansa mukana: kuoro on toimiva organisaatio, heillä on yksi yhteinen soundi ja liikkuminenkin on yhtenäistä. Johtaja voi nähdä kuoron sisäistä luottamusta toinen toisiinsa ja itse musiikin tekemistä kohtaan. (Dahl 2008, 141.)

Hela ym. (1958) ottavat kirjassaan esille kuorohengen ja -kurin. Se millainen kuoron kuri ja henki on, koostuu monesta palasesta mitä kuoron sisällä tapahtuu.

Kuoronjohtajan tehokkuus kuoroa harjoittaessaan, laulajien välinen yhteys sekä kuoron julkinen kuva konsertteineen ja esiintymisineen vaikuttaa kuoron henkeen ja kuriin. Tärkein seikka, jolla kuoronjohtaja voi vaikuttaa kuorohenkeen, on jollakin tapaa luoda avoin ja leppoisa ilmapiiri niin, että laulajat tulevat hyvin toimeen keskenään eikä ketään syrjitä. Kuoron yhteishenki muodostuu jokaisen laulajan persoonallisesta olemuksesta, mutta ennen kaikkea johtajalla on suurin vastuu hyvän ja leppoisän ilmapiirin luomisesta.

Ihännejohtaja on taiteilija ja arvostettu ihminen. Kuoronjohtajan musikaalisuus, tiedollinen ja taidollinen pätevyys sekä pedagoginen ote ja tarkka johtamistyyli ovat Hela ym. (1958) mukaan vaadittavia ominaisuuksia kuoronjohtajalta. Huumorin täytyy olla koko ajan läsnä. Kun hyvä kuorohenki on luotu ikään kuin pohjaksi kuoron toiminnalle, on johtajan mahdollista asettaa kuorolleen haastaviakin tavoitteita. Kun kivijalka eli kuorohenki on kunnossa, voidaan puhua jopa kuorokurista. Kuoro koostuu erilaisista ihmisistä ja on todella tärkeää, että johtaja luo tietyt säännöt, joita tulee noudattaa. Harjoituksien alkaminen on alettava sovitulla kellon lyömällä ja lopetus sovittuun aikaan. Kuoronjohtajalla täytyy olla selvät sävelet harjoituksia pidettäessä. Hänen tulee tietää mitä tekee ja miksi tekee. Johtajan asettamiin tavoitteisiin ei päästä ilman kuoronjohtajan tiukkaa harjoituttamisotetta ja määrätietoista etenemistä. (Hela ym. 1958, 109.)

Kun johtaja valitsee kuorolle ohjelmistoa, hänen on tiedettävä omat mahdollisuutensa ja kuorolaisten suoriutuminen laulujen opettelussa. Kun lauluja opetellaan, on johtajan

oltava tarkkana, että kukin ääniryhmä osaa stemmansa. Puhtauden kuunteleminen, on kuoronjohtajan vastuulla. Kun halutaan hyvän kuuloista musiikkia, on tehtävä kuoron kanssa lujasti ja tarkasti töitä, jotta tavoitteisiin päästään. (Hela ym. 1958, 107-111.) Kuoronjohtajalta vaaditaan tarkkaa kuulemiskykyä, tarkkanäköisyyttä ja ennen kaikkea sosiaalista taitoa äänenkäytön opettamisessa (Koistinen 2003, 92).

4.3 Ryhmän ohjaaminen

Ryhmänohjaaja vaikuttaa omilla ohjeillaan ja neuvoillaan siihen miten ryhmäläiset reagoivat ja toteuttavat ohjaajansa vaatimia asioita. Ohjeiden antaminen täytyy olla huolellista ja tarkkaa sillä ihminen ei kykene ottamaan tietoa vastaan rajattomasti – tiedon määrä pitää osata mitoittaa ryhmäläisten kapasiteettiin informaation vastaanottamisessa. Ohjeita joutuu toisinaan toistamaan moneenkin kertaan, mutta mikäli ryhmän ohjaaja antaa selkeät ja ytimekkäät ohjeet, ryhmä pääsee paremmin ohjaajansa asettamiin tavoitteisiin. Ryhmänohjaaja on ryhmänsä malli eli miten ryhmän ohjaaja toimii, se vaikuttaa myös ryhmäläisten toimintaan. Tähän liittyy vahvasti esimerkiksi aikataulusta kiinni pitäminen. Sovitut kellonajat on syytä pitää sillä se vaikuttaa ryhmäläisten sitoutumiseen ja yhteyden syntymiseen.

Ryhmänohjaajan hyvään käytökseen kuuluu myös yksilöiden huomioiminen – pieni sanaton elekin merkitsee paljon. (Roti, 1999, 17.) Koistisen mukaan kuoro on haastava ympäristö työskennellä sillä laulajat ovat kaikki omia persooniaan ja toisinaan on vaikea huomioida kaikkia yksilöinä (2003, 92).

Ryhmässä työskentely on monien mahdollisuuksien tapa oppia uutta. Pruukin mielestä ryhmänä työskentely mahdollistaa mallista oppimisen. Noviiisilla on mahdollisuus oppia mallintamalla ekspertin perässä. Opettaja on aina työssään malli eli ekspertti, jonka oletetaan hallitsevan opetettavan asian. (2008, 28-29.)

5 JÄMÄKKÄ KUORONJOHTAJA

Kauppila (2006) kirjoittaa kirjassaan jämäkästä neuvottelutyylisestä. Jämäkkää neuvottelutyyliä kutsutaan assertiiviseksi tyyliksi. Kansan kielellä voisimme kutsua tällaista henkilöä selkärankaiseksi neuvottelijaksi eli mitä hän lupaa, sen hän pitää, mutta kuitenkin harkitsee ennen kuin lupaa. Jämäkkä neuvottelija on perusteellinen näkökulmissaan ja on oikeudenmukainen kaikkia kohtaan. Hän on reilu ja suora sekä

kykenee kuuntelemaan myös muiden mielipiteitä ja toimimaan asiallisesti haastavissakin tilanteissa. (Kauppila 2006, 199-200.)

5.1 Kuoronjohtajan pedagogiset taidot

”Se oli pahempaa puurtamista kuin odotin. Pääasiassa kuoron johtaminen on opettajan työtä.” Näin toteaa Ilona Korhonen. (Sulasol 5/2008, 12.) Kari Kaarnan mielestä kuoronjohtajan työ vaatii syvällistä perehtymistä teokseen ja musiikillista näkemystä miltä teoksen haluaa kuulostavan ja tietenkin pedagogisia taitoja välittää laulajille kuoronjohtajan visiot. (Rondo 2/2008, 27.)

Ajattelen myös itse mielelläni, että kuoronjohtaja on opettaja ja kuorolaiset oppilaita. Kuoroharjoituksethan ovat opetustilanteita, koska siellä opetellaan uusia asioita. Mielestäni kuoroharjoitustilanne tulee olla kuitenkin muutakin kuin vaan opettajajohtoista laulujen ja äänenkäytön opettelua. Ajattelumallia, jossa opettaja määrää opittavien asioiden oppimiskäytännöt ja tiedon siirtämisen ikään kuin oppilaan päähän, kutsutaan *behavioristiseksi* oppimiskäsitykseksi. Oppilasta pidetään pelkkänä passiivisena tiedon vastaanottajana (Anttila 2004, 21). *Konstruktivistinen* oppimiskäsitys on päinvastainen behaviorismille. Tällöin opettaja näkee oppilaansa aktiivisena ja tavoitteellisesti toimivana yksilönä. Oppilaan aktiivisuus näkyy tiedollisuudessa, tunnekokemuksissa ja sosiaalisuudessa. (Anttila 2004, 21). Tällöin paljon puhuttu vuorovaikutus oppilaan ja opettajan välillä on kitkatonta, sillä opettaja ennemminkin ohjaa oppilastaan luomaan tietoa sosiaalisessa ja materiaalisessa ympäristössä (Westerlund 2003, 8-9).

Humanistis-kokemuksellinen oppimiskäsitys käsittää ihmisen ainutlaatuisena ja luovana yksilönä. Ihminen on yksilö, jolla on oma persoona ja hänellä on oma tapansa oppia ja käsittää asioita. Kokemukseen ja luovuuteen painottuva oppimiskäsitys antaa mahdollisuuden siihen, että opettaja ei olekaan enää opettaja vaan ennemminkin ohjaaja, auttaja ja tukija. Opiskelu toteutetaan pääosin ryhmissä, joissa pyritään siihen, että oppilas saa laajentaa omaa tieto- ja kokemusmaailmaansa. Humanistis-kokemuksellinen oppimiskäsitys korostaa sitä, että jokainen oppilas tuo mukanaan omat kokemuksensa ja täten ryhmässä muut parhaillaan monipuolistavat ja laajentavat omaa tietokenttäänsä. (Kauppila 2000, 27-31.)

Peräänkuulutan kuoronjohtajan pedagogisia taitoja sillä kuoronjohtaja joutuu työssään käyttämään vaihteleviäkin menetelmiä, jotta laulut opittaisiin. Dahl (2008, 54-57) kertoo kuoronjohtajalle tärkeistä opettamiseen liittyvistä tehtävistä kuoroa harjoittaessaan. Kuoronjohtajan on ensinnäkin tunnettava ja osattava laulu hyvin. Hänen on käännettävä laulun sanat kuorolaisten ymmärtävälle kielelle ja kerrottava mahdollisesti säveltäjän ajatuksista laulun tulkitsemisesta – unohtamatta omaa tulkintaa. Kuorolle on opetettava sanat laulun rytmin mukaan ja vasta sitten alkaa äänien harjoittaminen. Kuoronjohtajan on osattava laulaa kaikki äänet, jotta hän kykenee opettamaan laulajien stemmat. Mukana saattaa olla kokemattomia, joten johtajalla täytyy olla pedagogista näkemystä laulujen opettamisessa. Pianonsoittotaito on Dahlin mukaan välttämätön stemmoja opettamisessa.

Sibelius-Akatemian kuoronjohtoluokalla opiskeleva Teemu Tommola kertoo, että ”yritän opettaa kuorolaisia käyttämään ääntään luonnollisesti, tarkoittamaan sitä mitä he laulavat, ja myös ymmärtämään musiikin rakennetta ja historiaa.” (Rondo 4/2003, 11.) Se millä tavalla kuoronjohtaja kykenee edellä mainittuja asioita opettamaan, vaatii johtajalta pedagogisia taitoja.

5.2 Tavoitteellinen johtajuus

Kuoronjohtajan on asetettava tavoitteensa siten, että laulettava ohjelmisto, äänenavaukset ja ääniharjoitukset ovat riittävän haastavia. Tulevat esiintymiset ja yhteiset esiintymismatkat on suunniteltava niin, että kuorolaisten mielenkiinto pysyy yllä kuorossa laulamista kohtaan. (Koistinen 2003, 104.) Tavoitteita voi olla monenlaisia. Jos niitä haluaa luokitella, niin voidaan puhua tietoisesta, piilossa olevista ja tiedostamattomista tavoitteista. Tavoitteilla on päätehtävänä näyttää suuntaa mihin ollaan menossa ja mikä on kiintopiste eli lopputavoite. Kun uutta asiaa opetellaan, on hyvä, että opiskelijat voivat myös itse osallistua tavoitteiden asettamiseen, ainakin henkilökohtaisten tavoitteiden. Tavoitteita määriteltäessä voidaan kiinnittää huomiota joko lopputulokseen tai itse prosessiin. On myös tärkeää asettaa tavoitteita ryhmän sisällä ja opettajan ja ryhmän välistä vuorovaikutusta ajatellen. Varsinkin, jos opettajalla on uusi ryhmä, hänen on otettava aluksi tavoitteekseen omalla asenteellaan luoda lämmin ja positiivinen ilmapiiri, joka luo innostuneisuutta opiskeluun. (Pruuki 2008, 34-39.)

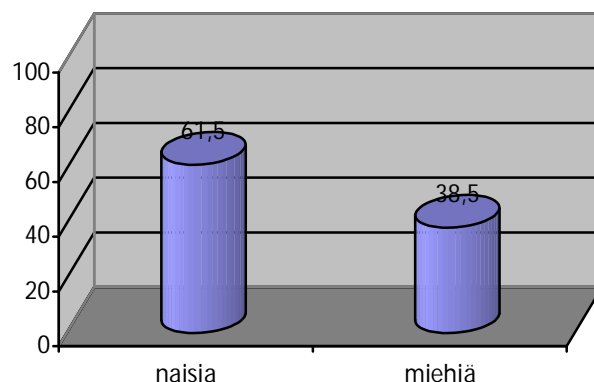
6 AINEISTONKERUUMENETELMÄNÄ KYSELYLOMAKE

Tässä kappaleessa käsitellään tutkimuksessa käytettyä menetelmää, tutkittavien taustatietoja, ja menetelmän luotettavuutta.

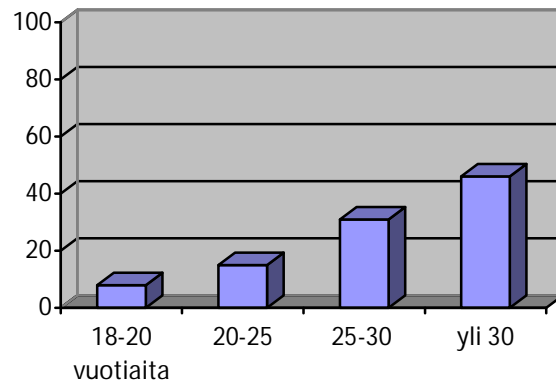
6.1 Kyselylomake

Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella huhtikuussa 2009. Kyselylomakkeen käyttämiseen aineistonkeruumenetelmänä päädyttiin, koska vastaajat olivat pääsääntöisesti kiireisiä musiikin opiskelijoita. Kyselylomake oli helpoin ja yksinkertaisin tapa kerätä aineisto eikä tämän laajuinen pedagoginen opinnäytetyö vaadi muiden menetelmien käyttämistä. Tutkittaville haluttiin myös antaa mahdollisuus vastata kysymyksiin omana aikana eikä kyselylomakkeen täyttämisen täten vaatinut pakon edessä vastaamista.

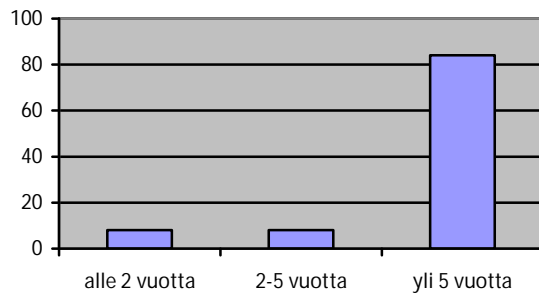
Tutkija jakoi kyselylomakkeita henkilökohtaisesti kuoronjohtajien opiskelijoille sekä opiskelijakollegan kautta koulumme kuorossa laulaville. Kyselylomakkeessa oli palautuspäivämäärä ja se tuli palauttaa koulumme kirjastoon palautuslaatikkoon. Kyselylomakkeita jaettiin 40 ja vastaajia oli yhteensä 14, mutta yksi kyselylomake jouduttiin luotettavuuden lisäämiseksi jättämään tutkimuksen ulkopuolelle sillä sen vastaukset olivat riittämättömiä. Vastausprosentti oli 35. Tutkimukseen vastanneiden taustatiedot on esitetty myös kuviossa 1-4. Tutkimuksen tulosten raportoinnissa käytetään suhteellisia arvoja, vaikka tutkimukseen vastanneiden määrä onkin pieni.

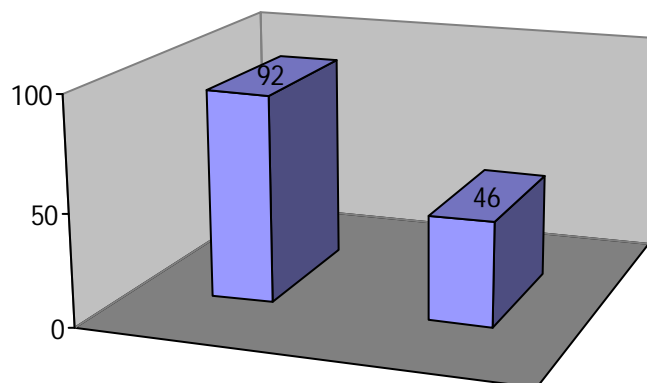
Kuvio 1. Kyselylomakkeeseen kuoronjohtajan sosiaalisista taidoista harjoitustilanteessa vastanneiden (13) sukupuolijakauma prosentteina (naisia=8, miehiä=5) huhtikuussa 2009.

Kuvio 2. Kyselylomakkeeseen kuoronjohtajan sosiaalisista taidoista harjoitustilanteessa vastanneiden (13) ikäjakauma prosentteina (18-20 v.=1, 20-25 v.=2, 25-30 v.=4 ja yli 30 v.=6) huhtikuussa 2009.

Kuvio 3. Kyselylomakkeeseen kuoronjohtajan sosiaalisista taidoista harjoitustilanteessa vastanneiden (13) kuorossa laulaminen prosentteina (alle 2 v.=1, 2-5 v.=1 ja yli 5 v.=11) huhtikuussa 2009.

Kuvio 4. Kyselylomakkeeseen kuoronjohtajan sosiaalisista taidoista harjoitustilanteessa vastanneiden (13) kuoronjohtoa opiskelevia tai opiskelleita (12) ja kuoronjohtajana työskenteleviä tai työskennelleitä (6) prosentteina huhtikuussa 2009.

Vastaajat olivat pääosin Jyväskylän ammattikorkeakoulun kuoronjohdon opiskelijoita. Vastaajien joukossa oli myös kuoronjohtajana työskenteleviä, kuten taustatiedoista selvisi. Vastaajat valikoituivat tutkijan harkinnan perusteella, ottaen huomioon vastaajien kiinnostuksen kuoronjohtamista ja kuorolaulua kohtaan.

Kyselylomake oli laadittu siten, että pääosa kysymyksistä oli avoimia. Kolme ensimmäistä kysymystä liittyivät vastaajan taustatietoihin ja loput seitsemän kysymystä olivat avoimia.

Kyselylomakkeen jakaminen oli helppoa, mutta takaisin saanti vaikeampaa vaikka palautukselle olikin asetettu päivämäärän. Palautuspäivämäärä oli viikon päästä kyselylomakkeen jakamisesta, jotta sen täyttäminen ei jäisi unohduksiin muiden opiskelukiireiden ja töiden varjossa. Vastaajia jouduttiin kannustamaan kyselylomakkeen täyttämisessä.

6.2 Luotettavuus

Vastaajat vastasivat omalla ajallaan kyselylomakkeeseen. Toiset saattoivat ottaa aikaa ja keskittyä, mutta jotkut saattoivat vastata kiireellisesti kahvia juoden tai yhdessä opiskelijakollegoiden kanssa ajatuksia jakaen. Luotettavuuteen on täten suhtauduttava varauksellisesti, koska vastauksia ei suoritettu suljetussa ja valvotussa tilassa tietyinä aikana ja tietyn ajan kuluessa. Luotettavuutta lisää kuitenkin se, että kaikkiin kysymyksiin oli vastattu useammalla kuin yhdellä sanalla. Tärkeänä seikkana täytyy mainita myös, että täytettyä kyselylomaketta eivät palauttaneet ne, joita aihe ei kiinnostanut. Luotettavuudessa täytyy ottaa huomioon vastaajien ja kyselylomakkeen laatijan välinen yhteys. Sama ympäristö eli opiskelutavat ja oppimisympäristö vaikuttivat varmasti vastauksiin. Kyselylomakkeen analysointivaiheen tulkinnessa vastaavasti näkyy varmasti myös saman oppimisympäristön vaikutus.

Jyväskylän ammattikorkeakoulussa opiskellaan aktiivisesti kuoronjohtoa ja koulussamme toimiikin aina vuosittain nais- ja sekakuoro. Laulajat ovat pääosin kuoronjohtoa ja laulua opiskelevia sekä muuten vain kuorolaulusta kiinnostuneita opiskelijoita. Kuoronjohdon opiskelijat opiskelevat kuoronjohdon lehtori Rita Varosen johdolla ja tekevät käytännön harjoittelua johtaessaan koulumme kuoroja. Opitut asiat viedään täten heti käytäntöön. Luotettavuutta vastaajien vastauksiin lisää se, että jokainen vastaaja on joutunut miettimään kuoronjohtamiseen liittyviä asioita

henkilökohtaisesti. Voidaan pitää myös luotettavuutta vahvistavana sitä, että vastaajina olivat sellaiset, jotka todella halusivat pohtia ja osallistua kyselylomakkeen täyttämiseen. He olivat ehkä aikaisemminkin miettineet kuoronjohtajan sosiaalisten taitojen merkitystä kuoronjohtajan työssä.

7 KYSELYLOMAKKEEN VASTAUKSET KUORONJOHTAJAN SOSIAALISISTA TAIDOISTA

Tässä kappaleessa käsitellään kyselylomakkeen avointen kysymyksien vastauksia ja tulkitaan niitä. Vastaajia oli 13 ja käytän vastaajien lukumäärien ilmaisussa numeroilmaisua kun vastaajat ovat olleet samaa mieltä jostain asiasta. Kyselylomakkeeseen vastanneiden ajatuksia korostan kursivoidulla fontilla.

7.1 Kuoronjohtajan tärkeimpiä ominaisuuksia

Vastaukset voidaan kategorisoida musiikkiin, kuorolaisten kohtaamiseen ja kuorolaisten johtamiseen liittyviin taitoihin.

Vastaajista kahdeksan luetteli kolmen tärkeimmän taidon joukossa, että *musikaalisuus* ja *musiikilliset taidot* kuuluvat kuoronjohtajan kolmen tärkeimmän taidon joukkoon. Musikaalisuutta korostettiin, johon liittyy myös musiikin hahmottaminen *harmonisesti* ja *rytmisesti*. *Musiikillista asiantuntijuutta* ja oman *musiikillisen näkemyksen* esille tuomista pidettiin tärkeänä. Musiikillisiin taitoihin liittyen johtamistekniikka on kuuden vastaajan kolmen tärkeimmän taidon joukossa. *Selkeä johtaminen* nähdään kuoronjohtajan tärkeänä ominaisuutena. Musiikillisina taitoina mainittiin myös *ohjelmiston tuntemus, äänenmuodostuksesta tietäminen ja säveltapailutaito*.

Sosiaalisten taitojen tärkeyttä arvostaa seitsemän vastaajista. Sosiaalisuudessa nähdään vuorovaikutuksen merkitys kuoronjohtajan ja kuoron välillä. *Sosiaalisesti hyvä tyyppi* oli yksi kuoronjohtajan ominaisuutta kuvaava määritelmä. Sosiaaliin taitoihin liittyvinä ilmaisuina kuoronjohtajalta vaaditaan *kuuntelevaisuutta, avoimuutta ja luotettavuutta*.

Kuorolaisten johtamiseen liittyvinä ominaisuuksina nostettiin tärkeiksi, että kuoronjohtajalla olisi *tahto kehittää kuoroa*. Kuoronjohtajan *johtamistaitoa* ja *innostavaa asennetta* pidetään tärkeinä ominaisuuksina. *Yleinen sivistys, suunnittelu-*

ja stressinsietokyky, organisointikyky, auktoriteetti sekä omiin ja kuorolaisten taitoihin peilaava johtajuus nähdään hyvän kuoronjohtajan ominaisuuksina.

7.2 Yksittäisen laulajan ja kuoron huomioiminen

Toisena avoimena kysymyksenä oli selvittää, millä tavalla kuoronjohtajan tulisi huomioida yksittäinen laulaja kuoroharjoituksissa. *Henkilökohtainen kontakti on tärkeää kuuden vastaajan mielestä ja siihen liittyy myös vastauksissa esille tulleiden positiivisen - ja rakentavan palautteen antaminen* – kaksi vastaajista mainitsi, että *negatiivisen palautteen antamisessa täytyy käyttää harkintakykyä*. Henkilökohtainen kontakti on myös sitä, että kuoronjohtaja *kuulee miten yksittäinen laulaja käyttää ääntään*, vastaajista neljä oli tätä mieltä. Vastaajien mukaan kuoronjohtajalta vaaditaan myös, että hän *huomioi yksilön kehitystä ja erityistarpeita (kuten sairaudet), tunnistaa erilaisia ihmistyyppjä ja aistii laulajien oloiloja* kuoroharjoituksissa. Vastauksista ilmeni myös, että *yksilö on osa ryhmää*, eikä täten vaadi erityistä huomiota.

Kolmantena kysymyksenä selvitettiin kuoronjohtajan taitoa huomioida kuoro ryhmänä kuoroharjoituksissa. Melkein puolet eli kuusi vastaajista oli sitä mieltä, että kuoronjohtajan vastuuna on *luoda harjoituksiin ryhmähenki*. Kyselyyn vastaajista kolme nosti seuraavat asiat tärkeiksi: *vaatimalla ja haastamalla, tasa-arvoisesti kaikkia kohdellen ja kuoroa kuunnellen* johtaja pääsee hyviin tuloksiin kuoroa kaitsiessaan. Kolme vastaajista oli myös sitä mieltä, että *johtaja on auktoriteetti* ja hänellä täytyy olla selkeä ote kuorostaan harjoituksia pitäessään. Johtajan halutaan myös olevan positiivinen henkilö. Hänellä täytyy olla kyky *innostaa, motivoida ja kannustaa* sekä *antaa positiivista palautetta* kuorolle. Johtajalta toivotaan myös, että hän *näkisi kuoronsa ”uniikkina” – ainutkertaisena, eikä vertailisi kuoroaan muihin kuoroihin*. Kuoron tavoitteita voisi suunnitella yhdessä, täten *tavoitteet olisivat kuoron yhteiset*. Yhteisöllisyys nousi tärkeänä asiana kuoronjohtajan toiminnassa kuoronsa parhaaksi. Johtaja on kuitenkin johtaja ja hänellä täytyy olla visioita ryhmänsä johtamisesta. Kuoronjohtajalla täytyy olla näkökykyä *hahmottaa kuoronsa nykytila* ja toimia sen mukaan. Tilannetajuinen sosiaalinen lähestymistapa kuoroa kohtaan nähdään tärkeänä

7.3 Kommunikoiva kuoronjohtaja

Kuoronjohtajan odotetaan olevan hyvä kommunikoimaan. Vastaaajista seitsemän oli sitä mieltä, että kuoronjohtajan tärkeimpiä taitoja on *osata kuunnella*. *Selkeäsanaisuus* ilmeni viiden vastauksista. *Vuorovaikutustaitoa* arvostivat myös viisi vastaajista. Kuoronjohtajan hyvänä kommunikaatio-ominaisuutena mainittiin myös *tilannetajuisuus*, johon liittyy myös neljän vastaajan ajatus, että johtaja *huomioi kuorolaisten tarpeita*. Johtajan kyky ja *määrätietoisuus tavoitteista* ja niiden *selkeästä ilmaisemisesta* lienee tärkeä ominaisuus kuoronjohtajalla. Hyvälle kommunikaatiolle on myös ominaista, että ilmapiiri on *avoin* ja mukana on myös *nonverbaalia viestintää*. Yksi vastaajista oli myös sitä mieltä, että kuoronjohtajan kommunikaatio voisi olla *harkitsevaa, rauhallista ja lempeää*. Kuitenkin on tärkeää, että johtaja *antaa palautetta ja kritiikkiä* kuorolleen rehellisin ottein.

7.4 Nonverbaalia eli sanatonta viestintää

Tässä kysymyksessä vastaajien ajatukset jakautuivat tasaisesti musiikillisten sekä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa esiintyvien tilanteiden ilmaisemiseen.

Musiikissa lähes puolet eli kuusi vastaajista pitää tärkeänä, että *musiikin tunnelmaa* voidaan ilmaista sanattomasti. Musiikillisia asioita on paljon ja ammattitaitoinen kuoronjohtaja kykeneekin ilmaisemaan kuoronsa edessä *dynamiikkaa* eli voimavaihteluja, *tempoa*, *säveltason puhtautta* ja *fraseerausta* eli laulun sanojen ja melodian mukaista lausumista. Lisäksi kuoronjohtaja voi rakentaa käsien ja eleiden avulla *kuoron sointia*. Laulamissa hengityksellä on myös keskeinen asema – kuoronjohtaja voi *tukea laulajien oikeaa hengitystä* johtamistekniikkansa avulla.

Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kuoronjohtajasta näkyy neljän vastaajan mukaan hänen *tunteensa*. Kuoronjohtaja voi *kannustaa ja rohkaista* laulajia ilman sanoja. Yksi vastaajista luetteli luettelomaisesti, että kuoronjohtaja voi nonverbaalisti viestittää kuorolaisilleen myös *yhteenkuuluvuutta, rehellisyyttä, luotettavuutta, avoimuutta ja suvaitsevaisuutta*. Edellä mainittuja asioita voi viestittää nonverbaalisti, mutta persoonallisuus määrää miten niitä ilmaisee. Kuoronjohtaja on kuoronsa johtaja ja vastauksissa ilmeni myös, että *auktoriteetin ja määrätietoisuuden* näyttäminen sanattomin elein on tärkeää ja mahdollista kuoronjohtajan toiminnassa.

Tarkentavampana kysymyksenä sanattomaan viestintään liittyen haluttiin tietää mikä on vastaajien mielestä tehokkainta nonverbaalia viestintää. Vastaajista kuusi oli sitä mieltä, että *ilmeet ja eleet* ovat tärkeintä. *Käsien käyttö* kuoroa johdettaessa on kolmen vastaajan mukaan tärkeintä. Muita sanattomaan viestintään liittyviä viestinnän keinoja olivat kuoronjohtajan *hymy, vireystila, katsekontakti, ryhti, kuunteleminen ja hiljaisuus*. On vaikeaa eritellä tehokkainta sanattoman viestinnän muotoa. Vastauksissa ilmenikin, että *sanaton viestintä on kokonaisuus*. Persoonallisuus vaikuttaa siihen, miten kuoronjohtaja ilmaisee sanattomasti haluamiaan asioita. Kuitenkin on tärkeää tiedostaa monia tapoja käyttää nonverbaalia viestintää kuoroa johtaessaan.

7.5 Miellyttävän ilmapiirin luominen kuoroharjoituksiin

Viimeisessä kysymyksessä kartoitetaan erilaisia vuorovaikutuksellisia keinoja, joilla kuoronjohtaja voi luoda miellyttävän ilmapiirin kuoroharjoituksiin. Vastaajista neljä oli sitä mieltä, että *huumori* on tärkeä osa harjoituksia. Kuitenkin varotaan, että sitä ei saa olla liikaa. Yleensäkin *avoin vuorovaikutus* ja kuoronjohtajan *keskusteleva asenne* kuorolaisia kohtaan ja laulajien *yksiöllinen kohtaaminen* luo miellyttävää ilmapiiriä. Vastauksissa ilmeni, että kuoronjohtajalta vaaditaan *avoimuutta* ja kuitenkin *aitoa omana itsenään toimimista*. Kyselylomakkeeseen vastanneilla oli hienoja ajatuksia miellyttävän ilmapiirin luomiselle kuoroharjoituksissa. Kuoronjohtaja voisi olla *positiivinen, virkeä ja innostunut, rehellinen, ennakkoluuloton, kokeileva, peloton, rento, lempeä ja määrätietoinen*. Mikäli näitä alkaa systemaattisesti toteuttaa, niin pääsee varmasti hyviin tuloksiin. Kuitenkin käytännön tasolla kuoronjohtajan oma *kiinnostunut* asenne laulajiaan ja tekemistään kohtaan saa aikaan *iloa* ja onkin tärkeää, että se näkyy johtajasta – ilo leviää täten myös kuorolaisiin. Kuoronjohtajan *selkeät otteet tekemisestään* saa laulajat mukaan, eikä kuoronjohtajan tarvitse yrittää olla enempää mitä on. Kuorossa vallitseva yhteishenki auttaa kuoronjohtajaa olemaan aito oma itsensä. On tärkeää, että *kuorolaiset tuntevat toisensa* niin, että harjoituksissa olisi hauska olla ja kesken tiukkojen stemmaharjoitusten kuoronjohtaja voisi rentouttaa ilmapiiriä vaikkapa *taukojumpalla*. Kun kuoronjohtaja on aito, hän jo pelkällä olemuksellaankin luo miellyttävän ilmapiirin kuoroharjoituksiin. Kuorolaisten *kannustaminen* on tärkeää silloin kun on aiheutta, sillä se antaa laulajille lisää motivaatiota ja kuoro pääsee tavoitteeseensa.

8 POHDINTA

On ollut antoisaa perehtyä syvemmin kuoronjohtajan sosiaalisten taitojen tärkeyteen kuoroharjoituksissa. Omakohtainen kokemukseni Jyväskylän helluntaiseurakunnan nuorten aikuisten Revoluutio-kuoron johtajana on myös avannut silmiäni näkemään sosiaalisten taitojen merkityksen kuoroa kaitsiessa. Ehkä myös yksi syy tämän aiheen valitsemiseen oli se, että halusin oppia uutta ja selkeyttää ajatuksiani kuoronjohtajan sosiaalisista taidoista. Olen myös törmännyt sellaiseen tilanteeseen, että on toisinaan vaikeaa saada kuorolaisia sitoutumaan sellaiseen toimintaa mikä on vapaaehtoista. Kuoronjohtajan työ vaatii paljon etukäteisvalmistelua ja ainakin minulla on sellainen odotus, että myös kuorolaiset antaisivat täyden panoksen kun tulevat harjoituksiin. Kun sitten harjoituksista ollaankin usein poissa, eikä kuorossa olemiseen sitouduta, niin se tuntuu epäreilulta kuoronjohtajaa kohtaan. Sitoutumiseen kannustamisessa kuoronjohtajan sosiaalisilla taidoilla onkin paljon merkitystä. Se miten kuoronjohtaja kykenee luomaan sosiaalisia taitojaan käyttäen yhteyttä kuorolaisten ja johtajan välille, vaikuttaa kuorolaisten sitoutuneisuuteen kuoroharjoituksia kohtaan. Ajattelen kuitenkin, että sosiaaliset taidot eivät ole pääasia kuoron harjoituksissa vaan se on yksi tärkeä osa kuoronjohtajan toimintaa. Tämän pedagogisen opinnäytetyöni etenemisen aikana olen havainnut myös, kuinka laajaa osaamista kuoronjohtajana työ vaatiikaan.

Kyselylomakkeella teettämässäni tutkimuksessa sain arvokasta tietoa kuoronjohtajan sosiaalisista taidoista. Vastajien kokemus kuoronjohtamista kohtaan on asiantuntevaa ja siksi vastaukset olivat pätevää tietoutta sosiaalisista taidoista. Jäin kuitenkin kaipaamaan syvällisempiä vastauksia. Monissa vastauksissa oli hyviä asioita kuoronjohtajan sosiaaliin taitoihin liittyen, mutta perusteluja olisi voinut olla enemmän. Tätä aihetta voisi jatkossa siis tutkia syvemmin ja perusteellisemmin. Tarkoitukseni olikin kartoittaa ja koota tähän pedagogiseen opinnäytetyöhöni yleisimpiä kuoronjohtajan sosiaaliin taitoihin liittyviä ajatuksia kuoroa harjoituttaessa. Mikäli tätä tutkimusta haluttaisiin jatkaa niin aineistonkeruumenetelmiä voisi olla useampia. Tekemässäni kyselylomakkeessa oli vain neljä tyhjää riviä vastaukselle kunkin kysymyksen kohdalla. Eri ikäisten kuoronjohtajien ja pitkäaikaisten kuorolaisten haastattelu antaisi varmasti monipuolisempaa ja syvällisempää tietoa kuoronjohtajan sosiaalisista taidoista. Vaikka kyselylomakkeen vastaukset olivatkin monipuolista, jatkossa olisi tärkeää, että tutkimukseen osallistujat olisivat muualla kuin vain Jyväskylässä asuvia.

Tutkimus on osoittanut, että kuoronjohtajan sosiaalisilla taidoilla on suuri merkitys kuoroharjoituksissa. Kyselylomakkeen vastauksissa ja taustakirjallisuudessa tuli esille, että kuoronjohtajan tärkeänä ominaisuutena on se, miten johtaja ottaa kaikki huomioon ja saa viestitettyä kuorolaisilleen jokaisen tärkeyttä yksilönä ja osana suurempaa kokonaisuutta. Tasapuolisuus ja kaikkien yhdenvertainen kohtelu kuuluu kuoronjohtajan sosiaaliseen toimintaan. Kuoronjohtajalta vaaditaan yksityiskohtien huomioimista, mutta myös laajempaa näkökykyä niin, että kuoro voisi soida yhtenäisenä instrumenttina.

Kuoronjohtajan sosiaalisten taitojen tärkeyttä on ollut antoisaa tutkia ja olenkin tullut siihen tulokseen, että yleisesti ottaen kuoronjohtajan työ on hyvin monipuolista. Kuoronjohtajalla täytyy olla selkeitä taiteellisia näkemyksiä, johtajuuteen liittyviä ominaisuuksia ja ennen kaikkea ihmistuntemusta omaavaa erilaisten kuoropersonien käsittelykykyä. On tärkeää, että jokainen kuoronjohtaja tekee kuitenkin työtään omalla persoonallisella tavallaan, sillä se takaa meillä Suomessa edelleenkin erilaisten kuorojen olemassaolon ja johtajansa näköisen musiikillisen kokonaisuuden.

LÄHTEET

Anttila, M. 2004. Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Dahl, T. B. 2008. The Choir. Singing, leading, communicating. Translated by Andrew Smith. Cantando Musikkforlag AS.

Hela, M., Korte, O., Sarmanto, A., Sonninen, A. & Vainio, A. 1958. Kuorolaulun käsikirja. Otava: Helsinki.

Kauppila, R. A. 2006. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. 2. painos. PS-kustannus: Jyväskylä.

Koistinen, M. 2004. Tunne kehosi - vapauta äänesi. Äänitimpurin käsikirja. Sulasol: Helsinki.

Pruuki, L. 2008. Ilo opettaa. Tietoa, taitoa ja työkaluja. Edita Publishing Oy: Helsinki.

Rinne, M. 2008. Ilona Korhonen kokosi kuoron kansanmuusikoista. Sulasol 5, 12-13.

Roti, O. 1999. Työnilo. Organisaation voimavara. Tammi:Tampere.

Turunen, K. 2003. Kuoromusiikin veturi. Rondo 4, 10-11.

Viluksela, A. 2008. Tasapainoilua taiteilijan ja isän roolien välillä. Takaisin Tapiolaan. Sulasol 5, 10-11.

Vuorijärvi, R. 2008. Kuoroharrastus on pitkäjänteisyyden taidetta. Rondo 2, 24-27.

Westerlund, H. 4/2003. Deweyn kasvun ja kokemuksen käsitteet musiikkikasvatuksessa. Musiikki-lehti/Musiikkitiede.

Liite 1

Kyselylomake kuoronjohtajan sosiaalisista taidoista.

Toivon, että vastaat kaikkiin kohtiin jotta voin käyttää ajatuksiasi aineistona Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagogisessa opinnäytetyössäni. Kyselylomake palautetaan Jamkin musiikin kirjastoon ma 6.4.2009 mennessä.

- rastita
1. Sukupuolesi
nainen
mies

- rastita
2. Ikäsi
18-20 vuotta
20-25 vuotta
25-30 vuotta
30- vuotta

- rastita
3. Valitse itseäsi kuvaava(t) vaihtoehto.

Olen harrastanut kuorolaulua
alle 2 vuotta 2-5 vuotta yli 5 vuotta
Opiskelen tai olen opiskellut kuoronjohtoa
Työskentelen tai olen työskennellyt kuoronjohtajana

4. Mitkä ovat mielestäsi hyvän kuoronjohtajan kolme tärkeintä ominaisuutta?

1. _____
2. _____
3. _____

5. Millä tavalla kuoronjohtajan tulisi mielestäsi huomioida yksittäinen laulaja kuoroharjoituksissa?

_____
_____
_____

6. Millä tavalla kuoronjohtajan tulisi mielestäsi huomioida koko kuoro ryhmänä kuoroharjoituksissa?

---

7. Millainen on mielestäsi hyvin kommunikoiva kuoronjohtaja?

---

8. Millaisia asioita kuoronjohtaja voi mielestäsi ilmaista nonverbaalisesti eli sanattomasti?

---

9. Mikä on mielestäsi tehokkain sanattoman viestinnän muoto kuoroharjoituksissa? Perustelee.

---

10. Millaisin vuorovaikutuksellisin keinoin kuoronjohtaja voi mielestäsi luoda miellyttävän ilmapiirin kuoroharjoituksiin?

KIITOS ARVOKKAISTA VASTAUKSISTASI !
t. Markus Saarela